

Fortsatt svenskt deltagande i FN:s mission (UNMIL) i Liberia

Sammanfattning

Utrikesutskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2005/06:67 Fortsatt svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i Liberia.

Utskottet konstaterar i betänkandet att FN:s säkerhetsråd i resolution 1509 från den 19 september 2003 bemyndigar upprättandet av en multinationell styrka för att stödja genomförandet av det fredsavtal som överenskommits den 18 augusti 2003 mellan två rebellgrupper å ena sidan och Liberias regering å den andra.

Utskottet föreslår i betänkandet, efter att ha inhämtat försvarsutskottets synpunkter, att riksdagen bemyndigar regeringen att ställa en väpnad styrka, om högst 500 personer, till förfogande för deltagande inom ramen för Förenta nationernas mission i Liberia (UNMIL) längst t.o.m. november 2006.

Till betänkandet är fogat en reservation (fp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Motionen	5
Utskottets överväganden	5
Reservation	9
Förstärkning, undsättning och evakuering av svensk personal i internationella insatser, punkt 2 (fp)	9
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Propositionen	11
Följdmotion	11
<i>Bilaga 2</i>	
Försvarsutskottets yttrande	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Fortsatt svenskt deltagande i FN:s mission i Liberia

Riksdagen medger att en väpnad styrka bestående av högst 500 personer ställs till förfogande för deltagande inom ramen för Förenta nationernas mission i Liberia (UNMIL) längst t.o.m. november 2006. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:67.

2. Förstärkning, undsättning och evakuering av svensk personal i internationella insatser

Riksdagen avslår motion 2005/06:U3.

Reservation (fp)

Stockholm den 7 februari 2006

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Berndt Ekholm (s), Cecilia Wigström (fp), Alice Åström (v), Kaj Nordquist (s), Birgitta Ohlsson (fp), Agne Hansson (c), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Lotta Hedström (mp), Anita Johansson (s), Anne Ludvigsson (s), Rosita Runegrund (kd) och Agneta Gille (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 19 september 2003 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1509 som upp-
rättar FN:s mission i Liberia (United Nations Mission in Liberia, UNMIL).

Den 9 januari 2004 överlämnade FN en formell förfrågan till Sverige
att om bidra med ett mekaniserat skyttekompani till UNMIL.

I proposition 2003/04:61 Svenskt deltagande i Förenta nationernas mis-
sion i Liberia föreslog regeringen riksdagen att Sverige skulle ställa en
väpnad styrka om högst 240 personer till förfogande för deltagande inom
ramen för FN:s mission i Liberia under högst tolv månader. Riksdagen
beslutade den 18 februari (bet. 2003/04:UFöU1, rskr. 2003/04:138) att
bifalla regeringens förslag.

Den 29 mars 2004 var det svenska förbandet, som totalt uppgår till ca
235 personer, på plats i Liberia och fullt operativt.

I proposition 2004/05:61 Fortsatt svenskt deltagande i FN:s mission i
Liberia föreslog regeringen riksdagen att Sverige skulle ställa en väpnad
styrka om högst 300 personer till förfogande för deltagande inom ramen
för FN:s mission i Liberia under ytterligare tolv månader. Riksdagen beslu-
tade den 16 februari (bet. 2004/05:UU5, rskr. 2004/05:162) att bifalla
regeringens förslag.

Regeringen har i proposition 2005/06:67 Fortsatt svenskt deltagande i
Förenta nationernas mission i Liberia lagt fram förslag om att riksdagen
skall bemyndiga regeringen att ställa en svensk väpnad styrka bestående
av högst 500 personer till förfogande för deltagande inom ramarna för
FN:s mission i Liberia längst t.o.m. november 2006.

Utrikesutskottet har inom ramen för sin beredning av ärendet erhållit en
föredragning av representanter för Utrikes- och Försvarsdepartementen
samt Försvarsmakten och inhämtat försvarsutskottets synpunkter.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår i proposition 2005/06:67 Fortsatt svenskt deltagande i
Förenta nationernas mission i Liberia att riksdagen bemyndigar regeringen
att ställa en väpnad styrka om högst 500 personer till förfogande längst
t.o.m. november 2006 inom ramen för Förenta nationernas mission i Libe-
ria (UNMIL).

I propositionen redogörs för bakgrunden till utvecklingen i Liberia, den
svenska truppens verksamhet i landet under åren 2004 och 2005 samt reger-
ingens bedömningar kring ett fortsatt svenskt deltagande i UNMIL.

Motionen

I kommittémotion 2005/06:U3 anför Folkpartiet att regeringen på förhand skall ange inom vilka ramar Försvarmakten efter eget beslut äger rätten att förstärka, undsätta och evakuera svensk personal inom ramen för det truppmaximum som riksdagen har beslutat.

Utskottets överväganden

Det inbördeskrig som med varierande intensitet pågick i Liberia mellan åren 1989 och 2003 fick katastrofala konsekvenser för civilbefolkningen i landet. Uppåt en miljon människor drevs på flykt inom landet, tusentals människor bragtes om livet och den säkerhetspolitiska stabiliteten i hela närområdet (Elfenbenskusten och Mano River-unionen – Guinea, Liberia och Sierra Leone) sattes under allvarligt hot.

Under kriget för i synnerhet barn och kvinnor mycket illa. Ett stort antal barn tvångsrekryterades av de olika stridande grupperingarna i landet och såväl kvinnor som barn utsattes i stor skala för sexuella övergrepp med traumatisering och spridning av smitta (bl.a. hiv/aids) som följd.

Det är mot denna bakgrund tillfredsställande, anser utskottet, att FN:s mission, trots den bräckliga politiska situationen i landet och trots isoletrade återfall i våldsamheter och upplopp, har kunnat bidra till att upprätthålla den ingångna vapenvilan från den 18 augusti 2003.

Utskottet välkomnar att allmänna val kunde genomföras i landet under hösten 2005 och konstaterar att Ellen Johnson-Sirleaf, som segrade med drygt 59 % av rösterna, blir Afrikas första kvinnliga president.

Utskottet konstaterar att det svenska humanitära biståndet under 2005 uppgick till drygt 53 miljoner kronor och kanaliserades både genom FN-organisationer och genom svenska och internationella enskilda organisationer. Insatserna har stött områden som hälsa, utbildning och jordbruk. Under 2005 har utöver humanitära insatser också stora insatser gjorts inom framför allt demobilisering och återintegrering av f.d. kombattanter från de olika rebellgrupperna (25 miljoner kronor) men också inom social och ekonomisk återuppbyggnad inom de områden i landet som flyktingar och demobiliserade kombattanter återvänt till (23 miljoner kronor) samt ett mindre stöd (2 miljoner kronor) till en av övergångskommissionerna (Governance Reform Commission).

Utskottet konstaterar vidare att hjälpbehovet för Liberia för år 2006 uppgår till ca 121 miljoner US-dollar och att Sida avser att fortsätta det humanitära stödet till Liberia under 2006 samt också ge stöd till återuppbyggnadsarbetet för att möjliggöra en social och ekonomisk återintegrering

av den återvändande befolkningen. Det humanitära biståndet till Liberia finansieras inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (anslag 8:1 Biståndsverksamhet).

Att riksdagen ger regeringen bemyndigande att sända en svensk väpnad trupp på uppdrag i annat land är ett beslut som innebär ett betydande ansvar. Som tragiska erfarenheter har visat kan förluster i människoliv i samband med fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser inte uteslutas.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det, i ett läge där säkerheten i Liberia avsevärt försämras, skulle kunna uppstå ett omedelbart behov av att förstärka det svenska förbandet. En sådan förstärkning av förbandet skulle kunna innebära att det svenska bidraget i ett senare skede kan komma att omfatta upp till 500 personer.

Med anledning av det motionsvis framförda kravet på att regeringen på förhand skall ange inom vilka ramar Försvarsmakten efter eget beslut äger rätten att förstärka, undsätta och evakuera svensk personal, konstaterar utskottet att en motion av motsvarande innehåll avslogs i samband med riksdagens behandling av regeringens proposition 2005/06:34 (bet. 2005/06:UFöU1 Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan [ISAF] i Afghanistan). Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet anförde då följande:

Utskottet har vidare inhämtat att det finns planer och förberedelser, såväl i Sverige som i operationsområdena, för förstärkning och undsättning av de svenska enheterna. Personal och materiel finns avdelade för sådana uppdrag och kan sättas in med mycket kort varsel. Utskottet har vidare inhämtat att beslutsbefogenheterna vid en sådan situation är klarlagda. Innebörden av detta är att ett beslut om förstärkning eller undsättning från Sverige av svensk trupp alltid är grundat på ett ställningstagande av regeringen.

Utskottet anser att en akut situation, där den svenska personalen utsätts för betydande risker, rymmer såväl ett stort medmänskligt ansvar som betydande politiska konsekvenser. Beslut om svenska förstärknings- och evakueringsinsatser kan därtill påverka säkerheten för de övriga truppbidragande ländernas enheter. De har således en internationell dimension. Det är därför, anser utskottet, viktigt att regeringen fattar övergripande beslut om eventuella evakuerings- eller förstärkningsinsatser, vilket ger en ram inom vilken Försvarsmakten kan fatta flexibla och situationsanpassade genomförandebeslut (UFöU1 Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan [ISAF] i Afghanistan).

Försvarsutskottet konstaterar, med anledning av den ovan anförda motionen, i sina protokollsvis överlämnade synpunkter följande:

Frågan om hur beslut bör fattas om insättandet av eventuella svenska evakuerings- eller förstärkningsinsatser, behandlades i det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i bet. 2005/06:UFöU1 Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (ISAF) i Afghanistan. Försvarsutskottet anser att vad som det sammansatta utskottet anförde i denna fråga beträffande insatsen i Afghanistan torde vara tillämpligt även ifråga om insatsen i Liberia.

Utskottet menar, i likhet med försvarsutskottet, att de klarlägganden och det ställningstagande som det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet gjorde i sitt betänkande 2005/06:UFöU1 är tillfyllest. I konsekvens med tidigare ställningstaganden till motion (fp) i samma fråga anser utskottet att motion 2005/06:U3 (fp) bör avstyrkas.

Utskottet konstaterar att FN-insatsen i Liberia har ett brett mandat som bl.a. innefattar säkerställande av humanitärt stöd och främjande av mänskliga rättigheter. Åtgärder för återanpassning av barnsoldater och offer för övergrepp, samt metoder för att stärka kvinnans ställning i det nya Liberia äger särskild prioritet. Utskottet välkomnar att ett särskilt ministerium för genderfrågor har upprättats. FN:s åtgärder på dessa områden sker i enlighet med resolution 1325 (2000) angående kvinnors roll och betydelse i arbetet för fred och säkerhet i f.d. konfliktområden.

Utskottet konstaterar vidare att det svenska förbandet har erhållit en särskild utbildning i genderfrågor. Mot bakgrund av den humanitära kris som har drabbat en stor del av Liberias kvinnor och barn, och det faktum att FN lägger särskild prioritet härvid, är det av stor betydelse att den svenska förbandspersonalen har kunskap och träning också i dessa frågor.

Regeringen beräknar att kostnaden för insatsen, inklusive en avveckling, under 2006 kommer att uppgå till ca 400 miljoner kronor och för 2007 till ca 28 miljoner kronor. Utgifterna skall belasta det under sjätte utgiftsområdet anvisade anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. Utskottet konstaterar att det härutöver finns, enligt vad som upplysts av försvarsminister Leni Björklund, en reserv om ca 100 miljoner kronor inom det under sjätte utgiftsområdet anvisade anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande insatser för att finansiera eventuella förstärknings-, undsättnings- eller evakueringsinsatser.

Utskottet konstaterar att säkerhetsrådet den 19 september 2005 beslutade om en utvidgning av UNMIL:s mandat till att även gälla Sierra Leone (resolution 1626). Resolutionen avser specifikt skyddet av specialdomstolen i Freetown.¹ Utskottet konstaterar att det svenska förbandet har beredskap att utföra uppgifter i Sierra Leone till stöd för specialdomstolen. Dessa uppgifter omfattar bl.a. bevakning och evakuering av domstolens personal vid ett eventuellt försämrat säkerhetsläge.

Utskottet noterar även att UNMIL:s och därigenom det svenska förbandets verksamhet framöver kan komma att utvidgas förutom till Sierra Leone, även till grannländerna Guinea och Elfenbenskusten, bl.a. för att hindra flöden av vapen och stridande över gränserna. Utskottet noterar att en sådan geografisk utvidgning först skulle kräva en motsvarande utvidgning av det folkrättsliga mandatet.

¹ Specialdomstolen för Sierra Leone (Special Court for Sierra Leone) skapades 2002 genom ett avtal mellan FN och Sierra Leones regering. Avsikten är att domstolen skall kunna döma de främst ansvariga för brott mot den humanitära rätten samt för brott mot viss nationell rätt begångna i Sierra Leone sedan den 30 november 1996.

Utskottet anser, liksom regeringen, att den säkerhetspolitiska situationen i Liberia under föregående år har genomgått en påtaglig förbättring. Arbetet med att avväpna, rehabilitera och återanpassa numera sysslolösa f.d. soldater – den s.k. DDRR-processen – har som helhet fortsatt i positiv riktning under år 2005. Betydande insatser på rehabiliterings- och återanpassningsområdet återstår dock. Det uppskattas att omkring 13 000, av ursprungligen omkring 100 000, tidigare kombattanter ännu inte har kunnat omfattas av programmet.

Utskottet vill i sammanhanget understryka att en lösning av konflikten i Liberia är en förutsättning för en fredlig utveckling i hela Västafrika. Utan ett uthålligt internationellt engagemang i Liberia riskerar FN:s omfattande fredsfrämjande investeringar i Sierra Leone och Elfenbenskusten att gå om intet och regionen riskerar att falla tillbaka i en spiral av krig och våldsamheter. En sådan utveckling är, menar utskottet, skrämmande och oacceptabel.

Utrikesutskottet föreslår mot bakgrund av det anförda att riksdagen bifaller proposition 2005/06:67 och därmed medger att en väpnad styrka bestående av högst 500 personer ställs till förfogande för deltagande inom ramen för Förenta nationernas mission i Liberia längst t.o.m. november 2006.

Reservation

Förstärkning, undsättning och evakuering av svensk personal i internationella insatser, punkt 2 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Birgitta Ohlsson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förstärkning, undsättning och evakuering av svensk personal i internationella insatser. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U3.

Ställningstagande

Erfarenheterna från främst Kosovo i mars 2004 visar på hur en till synes stabil situation snabbt kan blossa upp på ett okontrollerat sätt. Dessvärre tog det lång tid för Sverige att få fram den förstärkning och avlösning som blev nödvändig. När svenska förband anlände efter ett par veckor var andra länders förstärkningar på väg hem.

Samtliga större internationella operationer har på förhand utsett och organiserat s.k. strategiska reserver. I en nödsituation går det inte att bortse från att dessa reserver kan bli otillräckliga eller att de inte kan disponeras för förstärkning av en svensk kontingent. Dessvärre finns det exempel på hur enskilda länder blivit mycket utsatta.

Efter tsunamin beslutade regeringen att Räddningsverket skulle få särskilda befogenheter att snabbt sända i väg hjälppersonal i händelse av större katastrofer utomlands. Tidigare har verket behövt invänta regeringens beslut. Sveriges stora åtagande i internationella krishanteringsinsatser, som i Liberia, gör det naturligt att en motsvarande möjlighet till självständigt agerande i svåra situationer skapas för Försvarmakten. Självklart måste detta ske inom ramen för regeringsformen och därmed inom den ”truppmarginal” som riksdagen beslutar om.

Om svensk trupps säkerhet står på spel får inte kravet på regeringsbeslut leda till att hjälpen inte hinner fram. I vilken mån tidsutdräkten beträffande Kosovo 2004 berodde på svårigheter att rekrytera och sätta samman förstärkningsförband eller på svårigheterna med beredning och beslut i Regeringskansliet kan diskuteras. Frågan är heller inte av avgörande betydelse. Det viktiga är att en befogenhet motsvarande Räddningsverkets vinner tid, vilket är avgörande när det är människoliv det handlar om.

Vi anser att för alla insatser där svensk trupp deltar – inte bara i Liberia – skall regeringen på förhand ange inom vilka ramar Försvarsmakten efter eget beslut äger rätten att förstärka, undsätta och evakuera svensk personal, inom ramen för det truppmaximum som riksdagen beslutat. Precis som för Räddningsverket måste myndigheten i efterhand så snart som möjligt söka regeringens godkännande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:67 Fortsatt svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i Liberia:

Regeringen föreslår att riksdagen medger att en svensk väpnad styrka bestående av högst 500 personer ställs till förfogande för deltagande inom ramen för Förenta nationernas mission i Liberia (UNMIL) längst t.o.m. november 2006.

Följdmotion

2005/06:U3 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen på förhand skall ange inom vilka ramar Försvarsmakten efter eget beslut äger rätten att förstärka, undsätta och evakuera svensk personal inom ramen för det truppmaximum som riksdagen beslutat.

BILAGA 2

Försvarsutskottets yttrande

Utdrag ur	UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2005/06:16
PROTOKOLL	
DATUM	2006-02-07
TID	11.00 – 11.15
NÄRVARANDE	Se bilaga 1

— — —

§ 4 Yttrande till utrikesutskottet

Proposition 2005/06:67 Fortsatt svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i Liberia har remitterats till utrikesutskottet. Försvarsutskottet har givits möjlighet att yttra sig genom ett protokollsutdrag. Utskottet beslutar att yttra sig enligt följande:

I *propositionen* redogörs för den senaste utvecklingen i Liberia, den humanitära situationen och det svenska engagemanget i Liberia, Förenta nationernas mission i Liberia (UNMIL), samt det svenska deltagandet i missionen under det gångna året med ett mekaniserat skyttekompani inom ramen för den irländska bataljonen. I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en väpnad styrka bestående av högst 500 personer till förfogande för deltagande inom ramen för UNMIL längst till och med november 2006.

Totalt uppgår det svenska förbandet till ca 240 personer. Regeringen understryker i propositionen betydelsen av att den har möjlighet att tillfälligt förstärka de insatser som Sverige genomför. Erfarenheter visar att en förstärkning omfattar en förstärkningsstyrka och materiel. Därutöver skulle en undsättnings- eller evakueringsinsats kräva en inte oväsentligt större styrka för att kunna lösa sin uppgift. Mot denna bakgrund söker regeringen riksdagens medgivande för en personalram om sammanlagt 500 personer.

Regeringen bedömer att kostnaden, inklusive en avveckling, under 2006 kommer att uppgå till ca 400 miljoner kronor och för 2007 till ca 28 miljoner kronor. Härutöver finns, enligt vad som upplysts av försvarsminister Leni Björklund, en reserv om ca 100 miljoner kronor inom det under sjätte utgiftsområdet anvisade anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande insatser för att finansiera eventuella förstärknings-, undsättnings- eller evakueringsinsatser.

Utskottet tillstyrker att riksdagen medger regeringen att ställa en väpnad styrka bestående av högst 500 personer till förfogande för deltagande inom ramen för UNMIL längst till och med november 2006.

I motion 2005/06:U3 av Cecilia Wigström m.fl. (fp) föreslås att regeringen på förhand skall ange inom vilka ramar Försvarsmakten efter eget beslut äger rätten att förstärka, undsätta och evakuera svensk personal inom ramen för det truppmaximum som riksdagen beslutat.

Frågan om hur beslut bör fattas om insättandet av eventuella svenska evakuerings- eller förstärkningsinsatser, behandlades av det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i bet. 2005/06:UFöU1 Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (ISAF) i Afghanistan. Försvarsutskottet anser att vad som det sammansatta utskottet anförde i denna fråga beträffande insatsen i Afghanistan, torde vara tillämpligt även ifråga om insatsen i Liberia.

Denna paragraf förklaras omedelbart justerad.

— — —

Vid protokollet Satu Saariniemi

Justeras 2006-02-07

Eskil Erlandsson